

Upotreba morske vode za piće u slučaju nužde

Priredio: kap. fregate Pavle Matušić, Split

Francuski naučenjak A. Bombard uspio je, kao što je poznato, 1953. godine na mjesecima preživjeti i izdržati na maloj pneumatskoj splavi ploveći po Sredozemnom moru i Atlantskom oceanu i hraneći se isključivo hranom koju mu je more pružalo, dok je za piće koristio morsku vodu ili morsku vodu pomješanu sa slatkom vodom. Rezultati ovog eksperimenta na dugo su diskutirani i komentirani u pomorskoj štampi svijeta, osobito oni koji se tiču upotrebe morske vode kao pića. Neki autori, naročito francuski naučenjak G. Aury prihvatio je princip korištenja morske vode i zaključio da se brodolomcima, koji ne raspolažu slatkom vodom, može preporučiti da piju morsku vodu kako bi produljili mogućnost nadživljavanja udesa.

Međutim izvjestan dio fiziologa (među njima engleski Hervey i talijanski Margaria), te stručnjaci po pitanju ispitivanja nadživljavanja udesa na moru (Mirra, Lalli i Franconi) izjasnili su se protiv korištenja morske vode za piće. Po njihovu mišljenju dolazi do štetnih posljedica u čovječjem organizmu, te je konačan rezultat više štetan nego koristan.

I Britanski admiralitet se je zainteresirao za ovo pitanje te je specijalni komitet stručnjaka imenovan s ciljem da među brodolomcima iz drugog svjetskog rata ispita ovaj problem. Uspostavilo se je da je među onima koji su pili morsku vodu bio manji broj preživjelih nego među brodolomcima koji su se uzdržavali od uzimanja morske vode za ublažavanje žeđi.

Problem se ne može smatrati još razjašnjen na definitivni način radi protivrječnosti kako na teoretskom planu tako i na eksperimentalnom prema raspoloživim podacima. Do protivrječnih podataka dolazi zbog različite fenomenologije i ritma događaja u odnosu na različitost ambijenta: klime (isparavanja), stanja mora, različitosti djelovanja na organizam koji uzrokuju veći ili manji gubitak vode, te različitosti pojedinih individua (fiziološki kompenzirajući mehanizmi, obuka, funkcioniranje kožnog i bubrežnog lučenja). Zbog svega toga laboratorijski podaci ne mogu se komparirati sa podacima dobivenim iskustvom brodolomaca, bilo da su oni dobrovoljci kao Bombard ili su zbog različitih uzroka doživjeli udes.

Sanitetska svjetska organizacija je zbog ovakvog stanja stvari našla za potrebno da petorici izabраниh stručnjaka povjeri ispitivanje problema i objavljivanje jedne javne izjave o pitanju pitkosti morske vode.

Svjetska sanitetska organizacija odlučila je da učini ovaj korak na traženje Inter-Governmental Maritime Consultative Organisation (IMCO), čiji su članovi izjavili stanovitu zabrinutost radi činjenice da se sa mnogih strana preporuča brodolomcima da piju morsku vodu kao sigurno ispitano postupak.

Svjetska sanitetska organizacija objavila je mišljenje petorice stručnjaka kao za sada najautoritativnije kojim se raspolaže, ali nije se službeno s njime sjedinila u tvrdnju.

Komitet petorice sačinjavali su pukovnik sanitetske službe F. W. Baskerville iz britanske mornarice, dr F. Fabre sa Ženevskog univerziteta, dr H. Laborit oficir ljekar iz francuske mornarice, prof. R. A. Mc. Cance iz Med. Res. Council-a i Univerziteta u Cambridge-u i prof. A. V. Wolf, fiziolog univerziteta u Illinois-u (SAD).

Komitet petorice je jednoglasno objavio da je upotreba povećane količine morske vode kao pića štetna ne samo zbog već poznatih efekata, nego naročito radi ograničene mogućnosti eliminiranja soli iz ljudskog organizma kojom raspolažu bubrezi. Čovjek koji pije morsku slanu vodu umjesto pitke dolazi u situaciju da mu organizam radi eliminiranja soli uzima vodu iz tkiva, te time prije dolazi u teško tjelesno stanje.

Također je opaženo da uzimanje morske vode kao pića pomaže i ubrzava manifestacije gubitka razuma i manijakalne pojave kod brodolomaca. I miješanje morske vode sa slatkom radi produljivanja zaliha vode smatra se praksom koju ne treba preporučiti, iako je kod pokusa sa životinjama bilo indicija da su neke životinje ovakav režim podnosele za relativno dugi period.

Naučenjaci su zatim podvukli važnost psihološkog faktora kod pomanjkanja vode i insistirali su na činjenici da normalan čovjek može preživjeti bez da pije do šest dana i čak do 12 dana u povoljnim klimatskim uslovima. Ovo po njima vidno izlazi iz podataka o antičkim brodolomcima, a i u sadašnjim kronikama mogu se naći takvi slučajeви.

Naučenjaci su saželi u šest točaka glavne preporuke za one koji su prisiljeni da napuste svoj brod na otvorenom moru:

1. ukoliko nemate komandne funkcije, slušajte naredjenja. Disciplina i visoki moral vrijede više od svega u ovim slučajevima;

2. ukoliko imate lijekove protiv morske bolesti, uzmite ih;

3. zaštitite se protiv hladnoće, koja je vaš glavni neprijatelj, pojas za spasavanje držat će vas na površini makar ste i potpuno odjeveni;

4. u tropskoj klimi ne izlažite se suncu, izbjegavajte sunce koliko možete i održavajte odjeću mokrom da izbjegnute ili smanjite znojenje;

5. ne pijte uopće prvih 24 sata, zatim racionirajte zalihe pitke vode tako da možete piti svega 5 dcl na dan, te da što prije i ovo smanjite na dnevnu kvotu od svega 1 dcl na dan;

6. ne pijte morsku vodu i ne mješajte je sa pitkom kad je ove malo. Možete koristiti morsku vodu da vlažite usne, ali samo ako ste sigurni da raspolažete snagom volje da je ne pijete. Ne pijte nikad mokraću.

Naučenjaci nisu ništa naveli po pitanju mogućnosti da se pije sok iz ribe kao što su savjetovali Bombard i Heyerdahl u slučaju nedostatka pitke vode. Treba međutim istaći da je već 1957. godine ljekar britanske mornarice C. G. Hunter objavio kritičku analizu ovog pitanja sa negativnim zaključkom po pitanju ove mogućnosti. Također nisu dodirivali ni problem ishrane brodolomaca, koji je svakako drugostepenog značenja u odnosu na prvi i gorući problem umanjeња žeđi. Ipak su u svom izvještaju naglasili da je preporučljivo, ukoliko se raspolaže mogućnošću, dodati na svakih 5 dcl pitke vode 100 g ugljikohidrata na dan. Oni su korisni radi pružanja kalorija i metaboličke uštede vode, koju su u stanju da ograniče. Treba istaći da se u britanskoj mornarici sigurnosni obrok brodolomaca isključivo sastoji iz vode i ugljikohidrata u obliku šećernih karamela »boiled swets« (karamele iz »cukarodorza«).

